

ILM FAN YANGILIKLARI KONFERENSIYASI

30-YANVAR

ANDIJON, 2024

INGLIZ TILIDAGI BADIY MATNLARDAGI LATIFALARNING LINGVOKULTURAL VA LINGVOPRAGMATIK XUSUSIYATLARI

G'aniyeva Dildoraxon Azizovna

FDU ingliz Tili kafedrası dotsenti, PhD

Qodirova Muniraxon Yusubali qizi

Rishtan ixtisoslashtirilgan maktabining ingliz tili o'qituvchisi

Annotatsiya: Lingvokulturologiya va lingvopragmatika tilshunoslikning yangi va eng ko'p o'rganiladigan sohalaridir. Tilshunoslikni lingvokulturologik jihatdan tadqiq qilish uning madaniyat va tilshunoslikni namoyish etishini ko'rsatadi. Maqolada anekdot, uning lingvokulturologik va nutqdagi lingvopragmatik xususiyatlari tasvirlangan.

Kalit so'zlar: Linguoculturology, linguopragmatics, latifa, og'zaki kinoya, so'zma-so'z kinoya, topishmoqlar, nozik.

Maqola muloqot jarayonida anekdot matnini aktuallashtirishda ishtirok etadigan tipik til vositalarini o'rganish masalasi ko'riladi. Shuningdek, u latifaning funktsional o'ziga xosligini asoslaydi; uning janr xususiyatlari, shuningdek, latifaning kichik shakl sifatida umumlashtirilgan lingvistik ta'rifini ilgari suradi xalq matni. Anekdotni tarixiy shaxslar yoki oddiy odamlar hayotidan olingan faktlarga asoslanib, hazil bilan yakunlangan kichik ko'ngilochar didaktik hikoya sifatida ko'rish taklif etiladi. Ushbu hikoya tegishli ijtimoiy vaziyat yoki insoniy qadriyatlarining tabiiy o'zgarishi haqidagi kulgili jamoaviy aks ettirish mahsuli bo'lib, ko'ngilochar yoki tanqid qiluvchi ta'sirga erishish uchun jamiyat tomonidan to'plangan milliy, aqliy va insoniy tajribani aks ettiradi. Anekdot funktsiyalarining ierarxik tizimi qog'ozda quyidagi ketma-ketlik bilan tasvirlangan: umumiy didaktik funktsiya va ijodiy-pedagogik pragmatik yo'nalish va ko'ngilochar-tarbiyaviy maqsad. Anekdot matnida til vositalarining aktuallashuvining o'ziga xosligini o'rganish natijasida muallif anekdot janrining tipik xususiyatlarini quyidagicha umumlashtiradi: ixchamlik, yengiltaklik, xalq kelib chiqishi, dialogik yo'nalish, baholash va argumentativ tabiat, bu til o'yinlari va ovozli o'yinlardan iborat. latifani aktuallashtirish. Latifaning prosodik tashkil etilishi uning matnining ikki o'lchovli semantikasini boshqa til vositalari fonida o'zaro bog'lash uchun eng muhim vosita ekanligiga e'tibor qaratiladi.

Anekdot (an-ik-doht deb talaffuz qilinadi) - bu mavzu uchun muhim bo'lgan juda qisqa hikoya; odatda mavzuga shaxsiy bilim yoki tajriba qo'shiladi. Asosan, latifalar hikoyalardir. Ko'pgina hikoyalar singari, latifalar ko'pincha nutq orqali aytiladi; ular yozilgandan ko'ra aytiladi.

"Anekdot" atamasi dastlab yunoncha iboradan kelib chiqqan bo'lib, "nashr qilinmagan narsalar" degan ma'noni anglatadi.

Bunga misollar: ona va otaning oila uchun it olish yoki olmaslik haqida bahslashayotganini tasavvur qiling. Ota aytadi: bilasizmi, men bolaligimda itim mening eng yaqin do'stim edi. Bolaligim u tufayli yaxshiroq edi. Ona uning hikoyasini o'ylaydi-aka uning latifasi - va keyin ular it olishlari kerakligiga rozi bo'ladi.

Ba'zida latifalar kulgili yoki samarali bo'ladi, chunki ular muhim daqiqani to'xtatadi. Televizor sitcomida katta to'y kechki ovqatini tasavvur qiling. Eng yaxshi odam nutq so'zlamoqda, to'satdan boshqa mehmon, aniq mast bo'lib, o'rnidan turib baqiradi:

Bu menga kuyov bilan yangi to'p va zanjirni olishdan oldin borgan yovvoyi ziyofatni eslatadi! Agar siz o'sha paytda menga faqat bitta ayolni tanlashini aytgan bo'lsangiz, men bunga hech qachon ishonmagan bo'lardim!

Tomoshabinlar uning mast latifasidan kulishadi, kelin esa g'azab bilan kuyovga qaraydi. Bu erda anekdot hozirgi paytda ham hazil, ham keskinlikni keltirib chiqaradi.

ILM FAN YANGILIKLARI

KONFERENSIYASI

30-YANVAR

ANDIJON, 2024

Anekdotalar nisbiy hazil kabi oddiy bo'lishi mumkin. Bir guruh do'stlaringizni bu yilgi Xellouin liboslarini muhokama qilayotganini tasavvur qiling. Bir do'stim aytadi: men o'tgan yili boyo'g'li edim—bu haqiqiy hoot edi! Uning do'stlari nola qilishadi va kulishadi. Bu erda anekdot faqat kulgi keltirish uchun aytiladi.

Anekdotalar cheksiz ko'p shakllarda taqdim etilishi mumkin. Quyida latifalarning bir nechta tipik turlari keltirilgan.

- hazil: mavzuga hazil qo'shadigan latifa. Misol uchun, ikki do'st haydash yo'nalishlari haqida bahslashmoqda. Haydovchi yo'lovchiga yo'lni bilishini ta'kidlab, GPS-ni o'chirishni aytadi. Yo'lovchi javob beradi: "oh, biz uni o'chirib qo'ygan va o'sha sigir fermasining o'rtasida tugagan vaqt kabi?!" Biz keyin baland sigir mooring bilan o'ralgan, ularning avtomobil bir flashback qarang.

- eslatish: o'tmish yoki ma'lum bir voqea haqida umumiy narsani eslaydigan hikoya, "bu menga eslatadi...", "qachon...", "qachon eslayman..." va hokazo. Misol uchun, bir bola do'kondan konfet sotib olish uchun buvisidan 2 dollar so'raydi va buvisi: "siz mening kunimda bilasiz, sizga konfet do'koniga borish uchun bir tiyin kerak edi! Buvim menga nikel berardi va men baxtli mollyuska bo'lardim!"

- falsafiy: boshqalarni ko'rib chiqilayotgan mavzu haqida chuqurroq o'ylashga majbur qilish uchun ifodalangan anekdot. Misol uchun, bir guruh kollej talabarlari yolg'on gapirish axloqini muhokama qilmoqdalar; ko'pchilik yolg'on gapirish hech qachon yaxshi emasligini ta'kidlamoqda. Bir talaba boshqalarga anekdot taklif qiladi: "ikkinchi Jahon urushi paytida yahudiylarni o'z uylarida yashirish haqida nemis askarlariga yolg'on gapirgan oilalar haqida nima deyish mumkin? Qutqarilgan hayot ular aytgan yolg'onlarni oqlaydimi?" Keyin talabalar avvalgi dalillarining haqiqiylikini o'ylashadi.

- ilhomlantiruvchi: umid yoki boshqa ijobiy his-tuyg'ularni ilhomlantirish uchun aytilgan latifa. Ular ko'pincha taslim bo'lmaslik, maqsadlar yoki orzularga erishish, imkonsiz narsani qilish va hokazo. Masalan, bir guruh urush amputantlari bilan suhbatlashayotgan shifokor ularga qo'lsiz va umidsizgina kirib kelgan, ammo yangi tug'ilgan chaqalog'ini protez qo'llarida ushlab kasalxonadan chiqib ketgan askar haqida gapirib beradi.

- ogohlantiruvchi: mavzu atrofidagi xavf yoki salbiy oqibatlar haqida boshqalarni ogohlantiruvchi hikoyalar. Masalan, ma'ruzachi o'spirinlarga giyohvand moddalarni iste'mol qilish xavfi haqida nutq so'zlamog'da. Taqdimot paytida u ularga taniqli to'g'ri-bir necha yil oldin geroinning haddan tashqari dozasi bilan vafot etgan talabani eslatadi; bu har kimda bo'lishi mumkinligi haqida ogohlantirish.

Anekdotalar, boshqa hikoyalar singari, adabiyot, kino, televidenie, teatr va hatto haqiqiy hayotda uchraydigan keng tarqalgan va yuqori samarali vositalardir. Anekdotalar suhbatlar yoki dialoglarni yanada shaxsiy va qiziqarli qiladi. Odatda, ular tomoshabinlarni va/yoki boshqa qahramonlarni kuldiradigan yoki mavzu haqida chuqurroq o'ylaydigan tarzda ishlaydi.

Adabiyotda juda mashhur anekdot Svannnikidan Marsel Prustning yo'li yo'qotilgan vaqt romanlarini qidirishda, u Madlen pechenesini iste'mol qilgan ma'lum bir vaqtni eslaganida. Quyida bu xotira bir kichik tanlash: ko'p yillar davomida o'tgan edi qaysi Combray hech narsa, teatr va mening u erda yotish drama iborat edi nima saqlab, men uchun har qanday mavjudligini edi, qachon qishda bir kun, men uyga keldi, deb, onam, men ekanligini ko'rib. sovuq, menga choy taklif qildi, men odatdagidek qabul qilmagan narsam. Avvaliga rad etdim, keyin hech qanday sababsiz fikrimni o'zgartirdim. U o'sha qisqa biri uchun yubordi, petites madeleines deb nomlangan semiz oz kek, 'ular bir ziyoratchining qobig'ining yivli Otabek sultonov qolib edi go'yo qarash qaysi. Prust ushbu latifani o'tmish xotirasi va xotirasi bo'yicha davom etayotgan munozaraning bir qismida ishlatadi. Uning uchun bu bolalik lahzasi uning eng kuchli va eng kuchli xotiralaridan birini, ayniqsa hislar bilan bog'langan xotiralardan birini

ILM FAN YANGILIKLARI KONFERENSIYASI

30-YANVAR

ANDIJON, 2024

ifodalaydi. Yilda Garri Potter va olov qadahi, Albus Dambldor tashrif buyurgan direktor bilan o'z qal'alari haqidagi bilimlari haqida suhbatlashmoqda. Keyin Dambldor aytadi: Oh, men Xogvartsning barcha sirlarini bilaman deb o'ylashni hech qachon orzu qilmagan bo'lardim, Igor. Faqat shu kuni ertalab, masalan; misol uchun, men hammom yo'lida noto'g'ri burilish oldi va men oldin ko'rmagan bir chiroyli mutanosib xonada o'zimni topdim, palatasi idish, albatta, juda muhtasham to'plamini o'z ichiga olgan. Yaqindan tekshirish uchun qaytib borganimda, xona g'oyib bo'lganini aniqladim. Dambldorning qisqacha hikoyasi ularning suhbatini bilan bog'liq; bu uning mavzu bo'yicha nuqtai nazarini qo'llab-quvvatlash uchun shaxsiy misol keltiradi va Igorga o'ylash uchun biror narsa beradi. Bundan tashqari, latifa Dambldorni mehmonning mag'rur munosabatiga qarshi kamtar ko'rinishga olib keladi.

Anekdotlar har doim ham shaxsiy bo'lishi shart emas; ba'zilar faqat ma'lum odamlar yoki mavzular haqida qiziqarli hikoyalar. The uch yuz Latifalar Kitobimasalan, mehr-muhabbatdan tortib kutubxonachilarga urushgacha bo'lgan mavzular haqida 300 ta qisqa hikoyalar mavjud. Quyidagi anekdot "kechirim" mavzusidan:

Mariikkompaniyalar Antuanetta.- Louis XV vafotidan keyin taxtga bu Malika yuksalishi to'g'risida., ba'zi sobiq munosabati bilan uning jinoyat bergan tana-qorovul, bir xodimi, uning komissiya iste'foga uning niyatini bildirdi; lekin Malika uni man. "Qol, - dedi u, - o'tmishni kechirganim kabi unut."

Anekdotlarning har biri unga qo'shni mavzu bilan bog'liq bo'lgan narsalar haqida qisqacha ma'lumot beradi. Kitob har bir mavzu uchun tarixiy shaxslar, joylar, kitoblar, g'oyalar va hokazolarga oid shunga o'xshash hikoyalar bilan to'ldirilgan; har qanday va barcha suhbatlar uchun latifalar taqdim etish.

Xulosa qilib aytganda, latifalar uslubi, ohangi va foydaliligi xilma—xilligi tufayli qimmatli adabiy vositadir-ulardan deyarli har qanday odam, har qanday vaziyatda, har qanday janrda foydalanishi mumkin. Boshqalar bilan baham ko'rilgan har qanday hikoya singari, latifalar ham son-sanoqsiz maqsadlarga xizmat qiladi va vaziyatlarni ham qahramonlar, ham tomoshabinlar uchun yanada qiziqarli qiladi. Anekdot-bu adabiyot, kino, televidenie va teatrdan qo'llaniladigan va asrlar davomida hikoyachilarga foyda keltiradigan abadiy qurilma.\

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Akin, G. (2000, March). Learning about work from Joe Cool. *Journal of Management Inquiry*, 9(1), 57-61.
2. Bernstein, J. Einstein. London: Fontana; 1973. Carey, J. (ed). (1999).
3. The Faber Book of Utopias. London: Faber and Faber.
Christy, R., & Wood, M. (1999). Researching possibilities in marketing. *Qualitative Market Research*, 2(3), 189-196.
4. Dissanaike, G. (1999). Long term stock price reversals in the UK: evidence from regression tests. *British Accounting Review*, 31, 373-385.
5. Draper, D., Hodges, J. S., Mallows, C. L., & Pregibon, D. (1993). Exchangeability and data analysis. *J R Statist Soc A*, 156(1), 9- 37.
Easterby-Smith, M., Thorpe, R., & Lowe, A. (2002).
6. *Management Research: an introduction*. London: Sage.
7. Gardner, M., & Altman, D. G. (1986, March 15). Confidence intervals rather than values: estimation rather than hypothesis testing. *British Medical Journal*, 292, 746-750.
8. Hawking, S. W. (1988). *A brief history of time: from the big bang to black holes*. London: Bantam Press.
9. Huff, D. (1973). *How to lie with statistics*. Harmondsworth: Penguin.

ILM FAN YANGILIKLARI KONFERENSIYASI

30-YANVAR

ANDIJON, 2024

- Kim, W. C., & Mauborgne, R. A. (1992, July). Parables of leadership. *Harvard Business Review*, 123-128.
10. Kirk, R. E. (1996). Practical significance: a concept whose time has come. *Educational and Psychological Measurement*, 56(5), 746- 759.
11. Lindsay, R. M. (1995). Reconsidering the status of tests of significance: an alternative criterion of adequacy. *Accounting, Organizations and Society*, 20(1), 35-53.
12. McGoldrick, P. M., & Greenland, S. J. (1992). Competition between banks and building societies. *British Journal of Management*, 3, 169-172.
13. Mackay, D. (2000, August 28). Richardson vitriolic ... : The Observer. Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis* (2nd edition). London: Sage.
14. Morrison, D. E., & Henkel, R. E. (eds) (1970). *The significance test controversy*. London: Butterworths.
15. Newton, J., Graham, J., McLoughlin, K., Moore, A. Receptivity to change in a general medical practice. *British Journal of Management*. 2003; 14: 143-153.